

ONTVANGEN 20 OKT 2006

Bureauonderzoek

Tielsestraat 120 te Kesteren

Opdrachtgever

Mevr. de Beijer
Tielsestraat 120
4041 CS KESTEREN

Projectnummer

SyntheGra Archeologie Rapport 176095

Kenmerk

HLE/UIT/SAZ/176095

Autorisatie

Redactie:
drs. H. Leuvering

Eindredactie/kwaliteitscontrole:
drs. E.E.A. van der Kuijl

paraaf

paraaf

datum

29 mei 2006

datum

30 mei 2006

SyntheGra Archeologie bv, Ambachtsweg 10, NL-7021 BT ZELHEM
Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.syntheGra.com
Bankrelatie F. van Lanschot Bankiers Nijmegen, nr. 22.59.31.451, BTW nr. NL809760538B01, HR 09119698
SyntheGra is een werkmaatschappij van de Verhoeve Groep bv
Weert en Zelhem

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

Colofon

Opdrachtgever: Mevr. de Beijer te Kesteren
Project: Tielsestraat 120 te Kesteren
Projectnummer: 176095
Titel: Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Datum: 30 mei 2006
Redactie: drs. H. Leuvering
Projectleider: A.A.G. Emaus
Met bijdragen van: A.A.G. Emaus, drs. J.H.F. Leuvering
Tekenaar: Ing. F. van der Hoeven
Eindredactie: drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: Synthegra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

Synthegra Archeologie bv

Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL

Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.synthegra.com

© Synthegra Archeologie bv, 2006

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Synthegra Archeologie bv.

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	Kader en doelstelling	4
1.2	Plangebied	4
1.3	Onderzoeksopzet en richtlijnen	5
1.3	Administratieve gegevens	5
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Methoden	6
2.2	Resultaten	6
	Geologie en geomorfologie	6
	Bodem	7
	Archeologie	8
	Gegevens uit het kaartmateriaal	9
3	Archeologisch verwachting	10
	Advies	10
	Literatuur	11

Bijlagen:

Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen

Bijlage 2: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

Afbeelding voorblad: het plangebied in circa 1830-1855

1 Inleiding

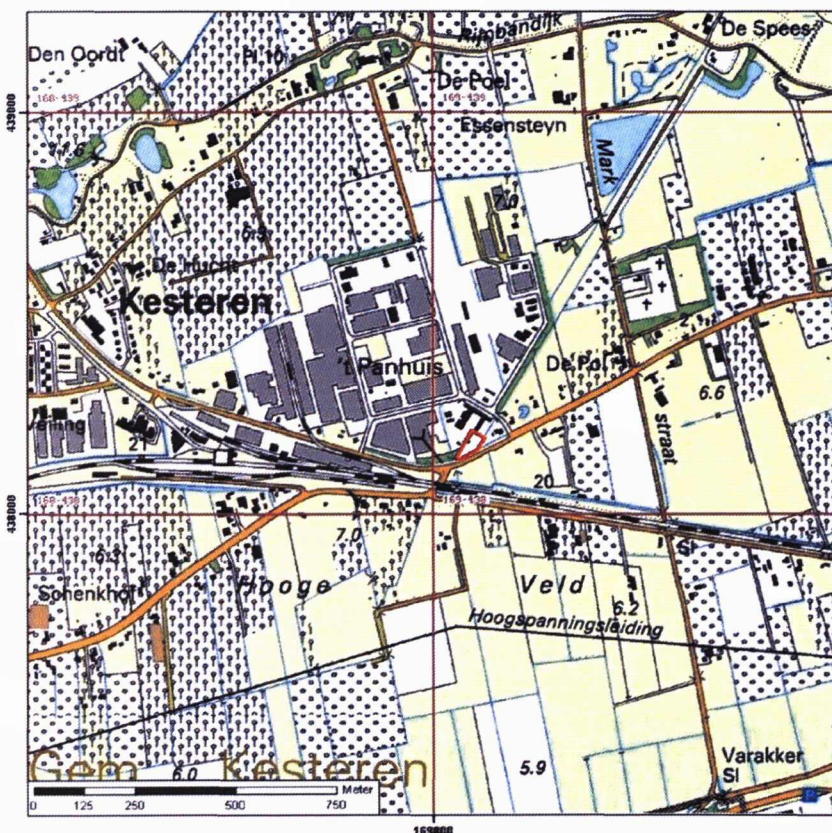
1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van mevrouw De Beijer heeft Synthegra Archeologie bv in mei 2006 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de onderbouwing van een artikel 19 procedure van het plangebied gelegen aan de Tielsestraat 120 te Kesteren (gemeente Neder –Betuwe). Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen (aanleg van een garage) zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

De maximaal te verstoren diepte is circa 80 cm –Mv. Het doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over de bekende of verwachte archeologische waarden, binnen het plangebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, het karakter en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden. Met behulp van deze informatie is een gebiedspecifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 60 m²) ligt ten oosten van het centrum van Kesteren (afbeelding 1). Het plangebied staat afgebeeld op kaartblad 39E van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als tuin met daarop een schuur.

Afbeelding 1: de ligging van het plangebied (rode kader). Inzet rechtsboven ligging in Nederland (zwarte kader).

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de KNA 2.2.

1.3 Administratieve gegevens

Toponiem	: Tielsestraat 120
Plaats	: Kesteren
Gemeente	: gemeente Neder -Betuwe
Provincie	: Gelderland
Projectnummer	: 176095
Bevoegd gezag	: gemeente Neder –Betuwe
Opdrachtgever	: Mevr. de Beijer
Uitvoerende instantie	: Synthegra Archeologie
Datum uitvoering	: mei 2006
Kaartblad	: 39E
Periode	: Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd
Oppervlakte	: circa 60 m ²
Grondgebruik	: tuin met schuur
Beheer en plaats documentatie	: Koninklijke Bibliotheek, Bibliotheek ROB, Archief Synthegra Zelhem

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende 4 coördinaten:

lb: X: 169090, Y: 438212

rb: X: 169129, Y: 438190

ro: X: 169107, Y: 438143

lo: X: 169043, Y: 438123

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan, om de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In deze en de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie. Voor de geologische en geomorfologische beschrijving is gebruik gemaakt van de nieuwe lithostratigrafische indeling van de ondiepe ondergrond.¹

Op de geologische kaart van Nederland 1:600.000 staat aangegeven dat de afzettingen die binnen het plangebied aan het maaiveld verwacht kunnen worden rivierafzettingen zijn welke behoren tot de Formatie van Echteld.² Deze sedimenten zijn afgezet tijdens het Holoceen (ca. 10.000 jaar geleden tot heden). Op deze geologische kaart worden de rivierafzettingen onderverdeeld in stroomgordel- en komafzettingen. Binnen het plangebied staan komafzettingen aangegeven. Deze komen zijn gebieden die bij hoge waterstanden overstromen en waar door lage stroomsnelheden fijnkorrelige sedimenten kunnen bezinken. De holocene afzettingen binnen het plangebied bestaan naar verwachting uit zware zavel of klei.

Op de stroomgordelkaart van het nederlandse rivierengebied staat aangegeven dat binnen het plangebied onder de holocene afzettingen een rivierterras uit de Late Dryas (ca. 11.000 tot 10.000 jaar geleden) aanwezig is.³ De Late Dryas is een koude, droge periode. Dit terras bestaat uit grindhoudend grof zand, dat behoort tot de Formatie van Kreftenheye. Uit informatie afkomstig van Archis II blijkt dat de top van de Kreftenheye afzettingen tussen de 0 en 2 m –Mv ligt.

Op de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (afbeelding 2 op de volgende pagina) is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Kesteren ligt. Op basis van het kaartbeeld kan wel gesteld worden dat het plangebied gelegen is op een rivierkom- en oeverwalachtige vlakte (2M22).⁴ Deze vormeenheid is feitelijk een overgang van een zwak ontwikkelde terreinverheffing vlakbij de rivier, de oeverwal naar de zeer vlakke komgebieden.⁵

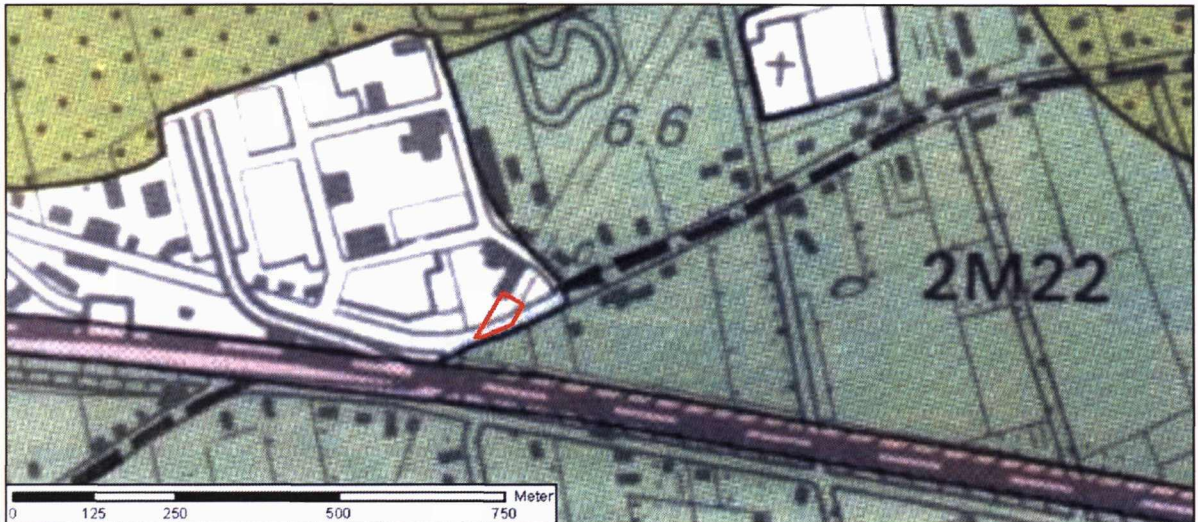
¹ De Mulder *et al.* 2003.

² Van Staalduinen, 1976.

³ Berendsen en Stouthamer, 2001.

⁴ Stichting voor Bodemkartering, 1986.

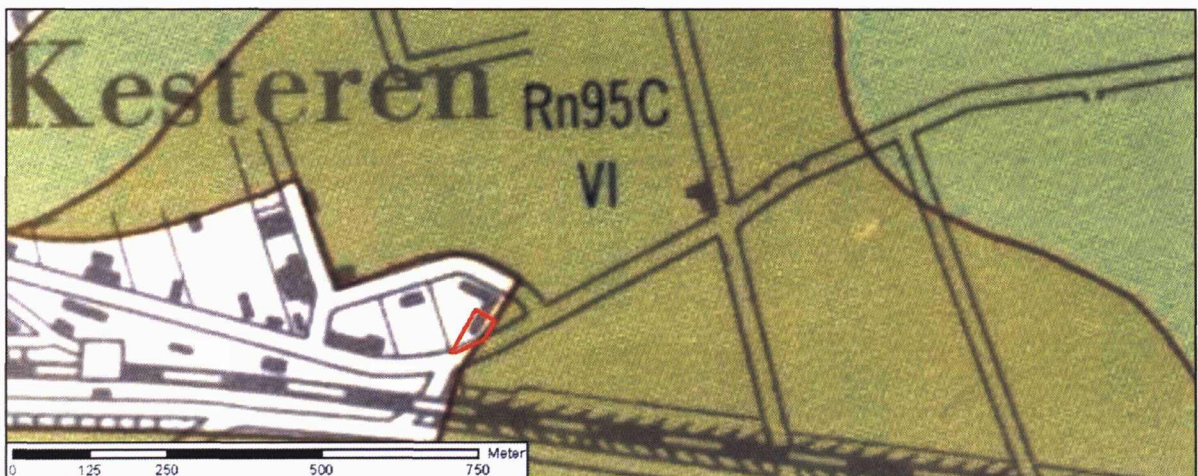
⁵ Ten Cate en Maarleveld, 1977.

Afbeelding 2: uitsnede uit de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000.

Bodem

Op de bodemkaart van Nederland 1:50.000 (afbeelding 3) is te zien dat het bodemtype dat binnen het plangebied verwacht kan worden een kalkloze poldervaaggrond in zware zavel en lichte klei (Rn95C) is. Deze bodems hebben een 30 tot 40 cm dikke, bruine of grijsbruine bovengrond, die bestaat uit licht klei. Of de bodem naar beneden toe lichter of zwaarder worden of gelijk blijft is op voorhand niet vast te stellen. Het gehele bodemprofiel kan roesthoudend zijn.⁶

Afbeelding 3: uitsnede uit de bodemkaart van Nederland 1:50.000.

De grondwatertrap is VI. Dit betekent dat de gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 120 cm -Mv bedraagt en dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand 40 tot 80 cm -Mv is.

⁶ Stichting voor Bodemkartering, 1981.

Archeologie

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Binnen het plangebied staan geen vindplaatsen of monumenten geregistreerd in ARCHIS (peildatum 24 mei 2006). Uit de directe nabijheid (circa 300 meter) van het plangebied zijn meerdere vindplaatsen bekend. Inheems Romeins aardewerk werd tijdens een veldkartering gevonden circa 125 meter noordelijk van het plangebied (ARCHIS waarnemingsnummer 45107). De resten van een schans en gracht behorende tot de militaire linie 'Ochten - de Spees' werden aangetroffen circa 40 meter ten zuiden van het plangebied (ARCHIS waarnemingsnummer 50749). De aangetroffen resten bestonden uit puinbrokjes en waarschijnlijk de resten van de gedempte gracht. Sporen uit de Romeinse tijd en/of de Middeleeuwen werden aangetroffen circa 100 meter ten oosten van het plangebied. De aangetroffen resten bestonden uit fosfaat, mortel en baksteenpuin (ARCHIS waarnemingsnummer 50751). Romeins aardewerk werd aangetroffen circa 125 ten oosten van het plangebied (ARCHIS waarnemingsnummer 42526) en 250 meter ten oosten van het plangebied (ARCHIS waarnemingsnummer 2287). Mogelijk gaat het hier om een nederzettingsterrein.⁷

Afbeelding 4: het plangebied (rode kader) zoals weergegeven op een veldminuutkaart uit circa 1820.⁸ Inzet rechts; detail van het plangebied.

⁷ Willems 1985.

⁸ Bron: de Woonomgeving.nl

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

Gegevens uit het kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is tevens historisch kaartmateriaal bestudeerd (zie literatuurlijst). Volgens de historische kaarten uit circa 1819, 1830 en 1905 was het plangebied onderdeel van een militaire verdedigingslinie genaamd 'Ochten - de Spees'. Het plangebied heeft bestaan uit een eenvoudig aarden wal en kleine redoute. Aan de voorzijde van het redoute was een natte gracht gelegen.

De verdedigingslinie 'Ochten - de Spees' werd in de jaren 1799 / 1800 gebouwd tussen Ochten en Opheusden. Aan beide uiteinden van deze noord-zuid aangelegde linedijk worden forse forten gebouwd om een eventuele vijand te beletten om via de rivieren of de dijken dit gebied binnen te dringen. Het tot op de dag van vandaag nog bestaande fort, ook wel hoornwerk genoemd, bij De Spees tussen Opheusden en Kesteren, is er een restant van. Navraag bij de gemeente Neder -Betuwe ten aanzien van het plangebied leerde dat de linie meerdere malen is afgebroken en weer is opgebouwd. Het plangebied is gelegen in een gebied waar een ruilverkaveling heeft plaatsgevonden en waar naderhand een industrieterrein is gerealiseerd.⁹ Deze bodemverstorende activiteiten zullen naar alle waarschijnlijkheid tot de aantasting van de linie hebben geleid.

⁹ Gemeente Neder -Betuwe, de heer Kegelaar.

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

3 Archeologisch verwachting

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is voor het plangebied een gebiedsspecifiek verwachtingsmodel opgesteld. Op basis van de beschikbare gegevens is aan het plangebied een hoge archeologische verwachting voor nederzettingen vanaf de periode Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd toegekend.

In het plangebied zijn de resten van een militaire verdedigingslinie genaamd 'Ochten - de Spees' gelegen. Archeologische resten van de verdedigingslinie worden in het plangebied direct aan of vlak onder het maaiveld verwacht. Bovendien moet er in het plangebied rekening worden gehouden met het voorkomen van sporen en structuren gerelateerd aan de perioden Romeinse tijd en Middeleeuwen. Door de aanwezigheid van de verdedigingslinie, die onder andere uit een gracht bestaat, kan de archeologische verwachting voor alle perioden voorafgaand aan de aanleg van de linie naar beneden worden bijgesteld.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied gelegen is in een gebied waar ruilverkaveling heeft plaatsgevonden. Bovendien is het gelegen aangrenzend aan een industriegebied. Hierdoor is het bodemprofiel naar verwachting reeds verstoord door graafwerkzaamheden. Dit gegeven, gecombineerd met de zeer geringe oppervlakte van het plangebied wordt de kans klein geacht dat er een archeologische vindplaats kan worden aangetroffen.

Advies

De voorgenomen bestemmingsplanwijziging van het plangebied, de realisatie van de aanleg van een garage zal naar verwachting niet leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. De maximaal te verstoren diepte zal circa 80 cm -Mv bedragen. Naar verwachting zijn er van de linie binnen het plangebied geen resten meer aanwezig.

De resultaten van dit onderzoek dienen getoetst te worden door het bevoegd gezag, dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Geadviseerd wordt daarom om contact op te nemen met de gemeente Neder -Betuwe.

Project : Bureauonderzoek, Tielsestraat 120 te Kesteren
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/176095

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 1996: *De vorming van het land*, van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A. en Stouthamer, E., 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*, Assen.

Bruijn, J.R. en C.B. Wels: *Met man en macht*. De militaire geschiedenis van Nederland 1550-2000, Amsterdam.

Cate ten, J.A.M. en Maarleveld, G.C., 1977: *Toelichting op de legenda van de geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000*, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen / Rijks Geologisch Dienst, Haarlem.

Grote Historische Atlas van Nederland; 2 Noord Nederland 1851 – 1855, Wolters Noordhoff Atlasproducties.

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Staalduinen van, C.J., 1976: *The Geology of the Netherlands*. Mededelingen Rijks Geologische Dienst, 31-2, kaart 1.

Stichting voor Bodemkartering, 1981: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 39*, Wageningen.

Stichting voor Bodemkartering, 1986: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 39*, Wageningen.

Versfelt, H.J., 2003: *De Hottinger atlas van Noord en Oost Nederland*, Groningen.

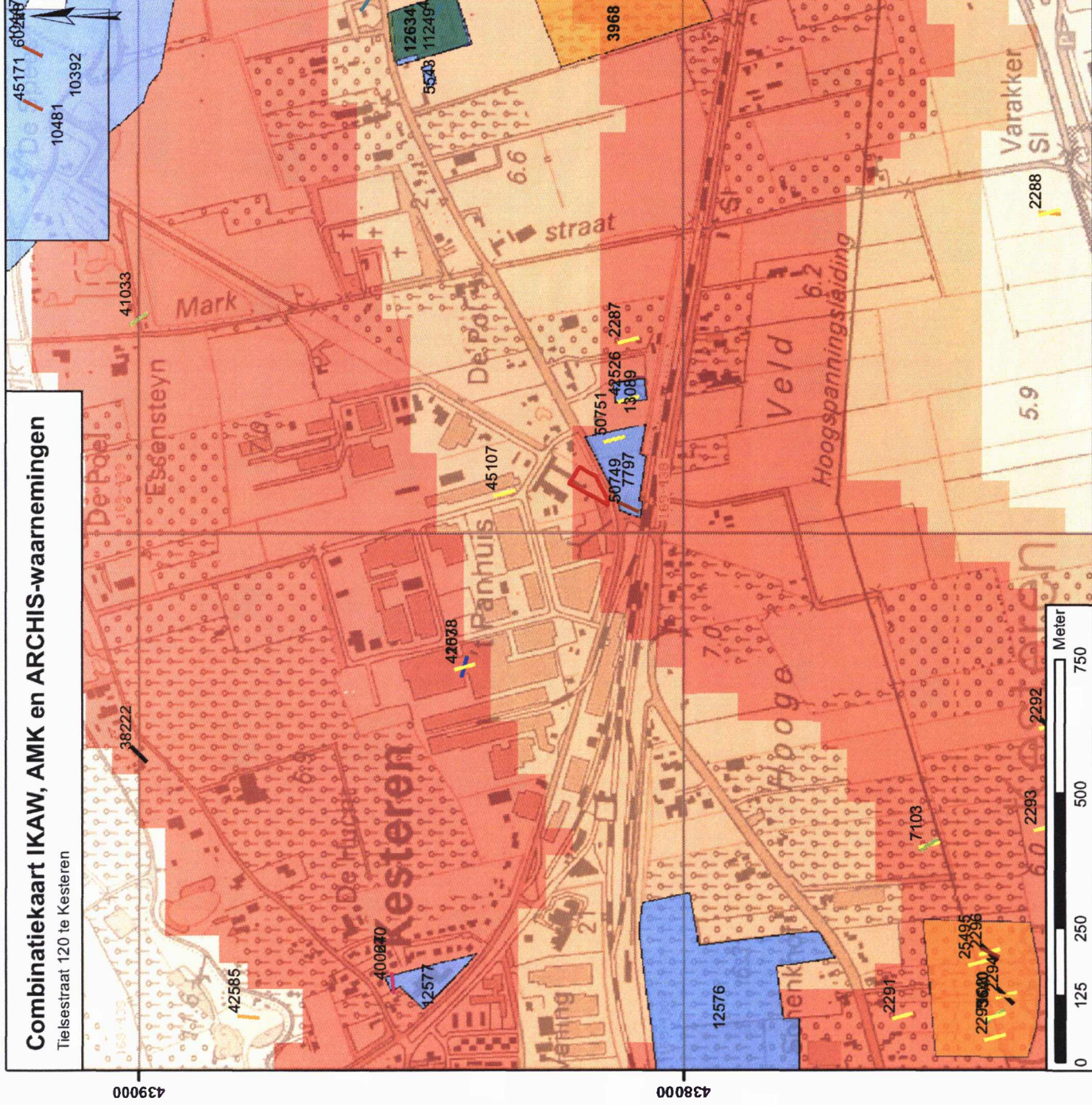
Willems, W.J.H., 1985: *Romans and Batavians, a regional study in the Dutch eastern river area*, Heerhugowaard.

Bijlagen:

Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Tielsestraat 120 te Kesteren

Legenda

ARCHIS-waarneming + waarnemingsnummer

- Paleolithicum
- Neolithicum
- Bronstijd
- IJzertijd
- Romeinse tijd
- Middeleeuwen
- Nieuwe tijd
- Onbekende tijd

onderzoeksmelding + meldnummer

archeologisch monument + waarnemingsnummer

- terrein van archeologische betekenis
- terrein van archeologische waarde
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting

trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- begrenzing plangebied

176096_BO_IKAW_16062006_FH_1.0

Bijlage 2: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

